

insula Bouro tantum reperiri scribitur, majoris canis vel cervi magnitudine, capite & rostro porcino, oculis ac auribus parvis, pedibus & ungulis cervinis. An ruminet, quave alimonia victitet, autores non monent: quare illud etiam ancipiti adjungam generi, licet magis proprie videatur mixtum Indis ex porco & cervo derivantibus, donec monitus sequar meliora.

Anceps autem genus voco, non tam quod geminam naturam è diverforum copulatione participat, aut utrumque sexum, ut hermaphroditi; quam cujus vel ambigua est ruminatio, vel externa forma à bobus, cervis, ovibus & capris ita distincta, ut ad certam horum speciem facile reduci nequeat. Istiusmodi putantur insuper è maximis rhinocerotes, corporis vastitie & cornu formidabiles, quo inimicas feriunt proscinduntque bestias, in altum sublatas, ceu graphice Martialis lib. I epigr. IX canit:

*Præstitit exhibitus tota tibi Caesar arena,
Quæ non promisit prælia rhinoceros.
O quam terribileis exarsit pronus in iras,
Quantus erat cornu, cui pila taurus erat.*

Et epigrammate XXII;

*Sollicitant pavidum rhinocerotæ magistri,
Seque diu magnæ colligit ira fera:
Desperabantur promissi prælia Martis:
Sed tamen is rediit cognitus ante furor.
Namque gravem gemino cornu sic extulit ursum,
Factat ut impositas taurus in astra pilas.*

Ex ultimo disticho quidam arguunt rhinoceroti esse cornu geminum, quos animat etiam Pausaniæ & Scaligeri autoritas, duplex illi cornu largientium. Sed plerique testes oculati unius tantum super nasum exstantis meminere, inter quos præcipue Ælianus H. A. lib. XVII cap. XLIV, rhinocerotis figuram Græcis atque Romanis tam bene cognitam esse perhibet, ut frigidum & supervacaneum ducat illam describere: *ῥινοκέρω* ὁ εἶδος ἡράφει τις ἑωλόν ἐστιν. ἴσαι γὰρ καὶ ἑλλήνων πολλοὶ καὶ ῥωμαῖοι τεθεαμένοι. Bontius autem belluæ hujus ferociam & immane robur singu-

lari exemplo illustrans H.N. Ind.Or. lib.V cap.I unicum cornu appingit, testatus rhinocerotem sibi vel millies fuisse conspectum, sive caveis inclusum, sive pascentem in silvis. Nec sane dissentit Martialis, in epigrammate singularem numerum vix adhibiturus, si cornua plura vidisset. Quapropter ut poëta sibi constet, emendationibus doctissimorum virorum Jani Douzæ, Petri Scriverii & Gerardi Johannis Vossii, in locum urfi urum substituentium, ad quem cornu possit geminum referri, facilius subscribo, quam tortæ Bocharti interpretationi, qui fortasse inquit hieroz. part.I lib.III cap.XXVI poëta non scripserat gravem gemino cornu, sed diversis casibus

--- gravi geminum cornu sic extulit ursum.

Geminum ursum, id est, duos ursos; non simul, sed successive oblatos, vel simul oblatos extulit successive: nisi malis Gericum ursum, id est, Scythicum; quia versus Aquilonem urfi majores, essetque id ὄνματ' ὀδ' ἔσπον, si majorem ursum cornu sustulisse dicatur rhinoceros. Sed geminum probō magis, quia sequente versu,

Faciat ut impositas taurus in astra pilas,

poëta plures pilas videtur opponere pluribus urfis, &c. Ecquis amabo credat in uno Martialis haut obscuri versiculo describendo tantopere peccasse librariorum incuriam, ut tanta esset tamque exquisita medicina opus?

Apparet hinc meridiana luce clarius quam frustra se quandoque torqueant & sudent critici nimis critici, dum inutili macerantur cura, magnoque temporis dispendio sæpe de lana caprina rixantes quæsitæ prolixitatis tædio magis absterrent lectores, quam doctrinæ præstantia & simplicitate alliciunt. Quidni acquievit Bochartus in eorum sententia, qui pro urso urum legunt, tanto meliore quanto simpliciore? Dicit primum *urus non potest vocari gravis propter cornua*. Quid enim cornuum gravitas ad ipsum uri corpus, quod pendere necesse est pluramillia pondo, si vere scripsit Caesar uros esse magnitudine paulo infra elephantos, & Servius in librum secundum georgicorum, exceptis elephantis majores esse ceteris animalibus? Itaque quidquid ponderis his accedit ex gravitate cornuum, nullum momentum habet. In scirpo nodus quæritur: quid

quid enim incongrui loquitur qui ibicem, taurum, cervumque cornibus gravem pronunciat? Urorum cornua levia non sunt, sed ingentia, vasta & ponderosa, augentque omnino pondere suo reliqui corporis molem. Cur ergo urus non diceretur apposite gemino cornu gravis, perinde ut alia cornuta animalia, etiam si cornua strictè præcipua gravitatis causa non sint, sed tantummodo additamentum? Præterea quemadmodum graves dicimus viros, non tantum qui magnitudine corporis præponderant, sed imprimis etiam faciei lineamentis insignes, & virtutum morumque probitate speciosos; ita urus gemino potest cornu gravis intelligi, hoc est spectabilis: nam taurino vultui generositatem cornua maxime conciliant. Vel gravem urum eo accipiamus sensu, quo Bochartus grave cornu ipse est interpretatus, nimirum atrocem, durum, molestum, infestum cornu gemino.

Deinde difficultatem aliam fingit autor in re facili, dum ait; *Poëta sic scripserit rem prorsus impossibilem, nempe animal elephantæ pene par, facile sublatum fuisse à rhinocerote, cui Strabo, qui viderat, tribuit solum tauri magnitudinem. Artemidorus quidem rhinocerotem ait vix inferiorem esse elephantis. Sed ne sic quidem facile sustulerit urum. Itaque rhinoceroti non urus, sed pila taurus erat.* Rhinocerotis certamen Martialis carmine concelebrans victoriam ejus tanquam præclarum facinus remque inopinatam laudibus extollit. At qui gloria singularis nulla foret, bestiam è medio tulisse minorem, nec magnitudine & feritate parem. Taurus ergo quocum prælia fiebant, minime vulgaris erat, sed oppido ferus, qualis est urus. Solent enim poëtæ non elegantia solum gratia, ut oratores, sed etiam metri causa per synecdochen genus pro specie ponere, aut vicissim pro genere speciem. Taurus autem est genus, urus species, quem rhinoceroti oppositum fuisse maxime credibile, quod injurias cornibus similiter propulset. Jam quod ad æqualitatem attinet, si taurus multo minor fuit rhinocerote, an ab hoc victum illum & exagitatum mirabere? Major vero rhinocerote taurus vix reperitur. Ne igitur paritas deesset, spectaculo adhibitum credo urum, taurorum

maximum ac elephante parum inferiorem, quam quantitatem rhinoceroti oculatus testis Jac. Bontius quoque tribuit his verbis : *Magnitudine rhinoceros & corporis mole facile elephantem æquat, sed pedibus brevioribus non tam conspicuum animal ostendunt.* Quæ cum ita sint, Strabonem existimo altitudinem duntaxat significare voluisse, dum rhinocerotem tauro æquat, neutiquam robur & molem corporis, qua præcellit. Bochartum denique ante occupatum rem possibilem frustra habuisse liquet pro impossibili; rhinocerotem quippe laceffitum tanta grassari crudelitate ferunt, ac non in ea modo ferri quibus offenditur, sed in obvia quæque, adeo ut totas arbores ingenti fragore prosterнат. Fieri ergo potuit, ut rhinoceros per uri crura impetuose penetrans eum ventre correptum præter spectantium opinionem in sublime ageret, perinde atque è luctatoribus æqualibus alius alium exagitat.

Subjungit Bochartus, postquam de rhinocerote aliud Martialis distichon lib. XIV epigr. LIII excerptisset tale

Nuper in Ausonia domini spectatus arena

Hic erit ille tibi, cui pila taurus erat:

Hæc igitur rhinocerotis fuit ultima virtus. Alioqui frigida esset laus, si urum etiam sustulisset, qui tauro multo major est. Sed an poëtæ non licuit uro tauri nomen cognatum indere? Aut quomodo existimatio frigescet eorum, qui superato forti hoste uno alium vincunt validiorem, & mox iterum alios, utut minores?

Verum ut unde paululum digressus sum in viam redeat oratio, rhinocerotem plerique scriptorum inter ruminantia quidem cornuta annotant, quoniam tamen viscerum structura adhuc latet, feraque porci aut apri instar se in cœno volutare à Bontio memoratur, ruminationem malo dubiam relinquere, quam incerto iudicio hallucinari. Spinis autem ac vepribus vesci dicitur, & linguam habere asperrimam, qua lingendo homines enecet, cutemque cum carne ossibus detrahat, etiam si carnivorum haut est: similiter & urorum lingua tantæ perhibetur aspritudinis, ut lambendo arreptum hominem pertrahat. Nec certiora novimus de oryge, aut unicornibus bisulcis, ab eruditissi-

ditissimo Bocharto hieroz. part. I lib. III cap. XXVII ex Huetii communicatione nitidissime delineatis, aliisque id genus anticipibus, quibus recensendis non immorabor.

E ruminantibus tandem genera mixta nuncupo, quæ ex diversæ speciei animalium conjunctione sunt orta. In cujus eventus rationes atque processum, admiratione & scitu dignissimum, operæ pretium est altius inquirere, ut non horum modo sed cæterorum quoque origo pateat. Si quid enim est in rerum natura curiosi, curiosius nihil dici potest generatione hominis & animalium, quæ sollicitos atque defixos tenuit omnium seculorum philosophos, & adhuc exercet ætatis nostræ sapientes. Duobus autem præcipue stimulis ad rei vel Salomonis testimonio maxime absconditæ pervestigationem agitantur mortalium mentes: unus est argumenti sublimitas opificiique stupendum miraculum, quod indagandum promptè suscipiunt ingeniorum fortissima, ut detectis iis quæ abscondita latuerant sapientiæ gloriam reportent; siquidem inglorium non sit naturæ opera scrutari, quo de iis scite differere aliosque erudire queamus. Hunc ad finem inter priscos aspiravit Aristotelis sagacitas, quem intentis nervis operæ plurimum enavasse constat historiæ de generatione animalium; & è recentioribus immane quantum præstitit Harvæus, ut aliquando unde & quo modo animantes propagarentur cognosceret. Aliud calcar ad vestigandam generationis originem sua cuique natura aut voluptas addit, cum nihil æque consentaneum sit hominibus ratione præditis, ac quid sint & unde existant inquirendo addiscere.

In primæva mundi creatione ordinavit Deus, ut singulæ animalium species multiplicando propagarentur: quem in finem insita sunt fœmellis ova, tanquam media & organa usui isti convenientia. Hærent ea ovario, quod in majoribus animalibus antehac vocabatur testiculus. Ovis autem æque ac plantarum seminibus aut stirpium surculis & propaginibus gignendorum ideas contineri, atomorum specie apposite convolutas, divinitusque conditas, tam credibile est, & sacræ scripturæ, rationi,